

Aleg. 27.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zakładania niższych szkół rolniczych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 11. Października 1881. uchwalił Wysoki Sejm w skutek sprawozdania Komisji kultury krajowej o wniosku pośła Polanowskiego w sprawie zakładania niższych szkół rolniczych co następuje:

„Wzywa się Wydział krajowy, by zbadał warunki założenia szkół niższych rolniczych, przeprowadził rokowania tak z c. k. Rządem o subwencyę jakoteż z Radami powiatowemi, gminami i pojedynczemi osobami o dotacye w gruntach, budynkach, w gotówce lub stypendyach; oraz by wnioski o założenie szkół rolniczych niższych, oznaczając miejscowości, które ku temu uzna za stosowne, Sejmowi na następnej sesyi przedłożył“.

W celu wykonania polecenia powyższego Wydział krajowy, jak już wspomniano w przeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego (str. 29), zażądał rozporządzeniem z dnia 28. Października 1881. L. 51.198. od komitetów obudwóch krajowych Towarzystw rolniczych, ażeby mu objawiły w sprawie zakładania niższych szkół rolniczych swoją opinię, a mianowicie oznaczyły zasady organizacyi projektowanych szkół oraz wskazały miejscowości, w którychby szkoły te umieścić należało. Równocześnie zawezwał Wydział krajowy wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby mu doniosły, czy założenie niższych szkół rolniczych w powiatach swych uważają za pożądane, ewentualnie wskazały miejscowości zdaniem ich najodpowiedniejsze na siedziby takich szkół oraz wymieniły dotacye, jakimi by powiaty i gminy na siedziby szkół przeznaczone do założenia i utrzymania ich przyczynić się były skłonne.

Wreszcie udzielił Wydział krajowy odezwą z tej samej daty odpis uchwały Wysokiego Sejmu c. k. Prezydium Namiestnictwa, wyrażając przytem oczekiwanie, że c. k. Rząd nie odmówi mu wsparcia materialnego, potrzebnego do wykonania projektu założenia kilku niższych szkół rolniczych w kraju.

Komitety c. k. Towarzystwa rolniczo-gospodarczego w Krakowie i c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego uczyniły zadość wezwaniu Wydziału krajowego, pierwszy relacją z dn. 13. Maja 1882. L. 9255. a drugi relacją z dnia 12. Października 1882. L. 2074. W relacyach tych zaś oświadczyły się obadwa Komitety za zakładaniem niższych szkół rolniczych i wypowiedziały przedewszystkiem zdanie swe w kwestyi zasad organizacyi rzeczonych szkół.

Uzyskawszy w projektach Komitetów Towarzystw gosp. podstawę do dalszego rozbioru kwestyi organizacyi, postanowił Wydział krajowy bliższe zbadanie kwestyi tej poruczyć ankiecie, do której zaprosił rozporządzeniem z dnia 31. Października 1882. L. 32.297. PP. Jana Gnoińskiego, Adama Noëla, Jakoba Barona Romaszkana oraz jako delegata Komitetu c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego p. Władysława Tynieckiego. W tym składzie ankietna na posiedzeniach z dnia 18. i 19. Grudnia 1882., odbytych pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego p. Dra Józefa Wereszczyńskiego, ułożyła projekt statutu dla niższych szkół rolniczych a w części także szczegółowy plan nauki dla tychże szkół.

Po wysłuchaniu zdania ankiety a nadto dyrektora i trzech profesorów krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach, którzy na wezwanie Wydziału krajowego z dnia 22. Grudnia 1882. L. 61.421. odbyli naradę nad elaboratami ankiety w dniu 18. Stycznia b. r., przyjął Wydział krajowy zgodnie z opinią tak ankiety jakoteż grona profesorów Dublańskich za zasadę, że projektowane niższe szkoły rolnicze winny:

1) powstawać jako zakłady krajowe;
2) mieć kierunek praktyczny, t. j. kształcić przedewszystkiem drogą nauki praktycznej; przeto też

3) być zakładane wyłącznie przy większych dobrze prowadzonych gospodarstwach, któreby im służyły za środek naukowy — a jeżeli szkoły nie prowadzą gospodarstwa własnego, stanowiły ich główny środek naukowy;

4) o ile możności prowadzić własne gospodarstwo na mniej więcej 20 morgach gruntu, w każdym razie zaś mieć do rozporządzenia pole szkolne o powierzchni przynajmniej 6 morgów.

- Na zasadach powyższych opiera się statut dla niższych szkół rolniczych,
- Alegat 1.** który Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć $\%.$ Wysokiemu Sejmowi. — Oprócz statutu ułożył Wydział krajowy przy udziale grona profesorów Dublańskich także załączony $\%.$ szczegółowy plan nauki dla szkół rzeczonych, oraz zestawił preliminarz kosztów założenia i utrzymania niższej szkoły rolniczej jak w załączniku $\%.$ —
- Alegat 2.**
- Alegat 3.**

Na okólnik wystosowany przez Wydział krajowy w sprawie zakładania niższych szkół rolniczych do Wydziałów powiatowych, odpowiedziało do tej pory tylko 49 Wydziałów powiatowych.

Z tych dwa, a mianowicie: Wydziały powiatowe w Brodach i Brzesku oświadczyły się przeciw projektowi zakładania niższych szkół rolniczych, częścią ze względów finansowych, częścią z obawy, że szkoły te chybią celem dla braku uzdolnionych nauczycieli i dla braku uczniów.

Dalszych 18 Wydziałów powiatowych zgadza się w zasadzie z projektem, lecz albo nie widzi potrzeby niższej szkoły rolniczej dla powiatu z powodu, że taka szkoła istnieje już lub powstać ma w pobliżu (jak Borszczów, Grodek, Kamionka Strumiłowa, Kraków, Lwów i Mościska), albo też wyraża zdanie, że niższa szkoła rolnicza nie miałaby powodzenia w powiecie w obec lichą glebę spowodowanego ubóstwa włościan, którym nadto zbywa całkiem na poczuciu potrzeby kształcenia się, (jak Bóbrka, Husiatyn, Kałusz, Łańcut, Mielec, Nadworna, Nisko, Przemyśl, Rawa, Śniatyn, Turka i Złoczów). — Z pozostałych 29 Wydziałów powiatowych trzy, a mianowicie Wydziały powiatowe: w Jaśle, Krośnie i Podhajcach, oświadczyły, że ostateczną decyzję powziąć mogą dopiero po otrzymaniu bliższych wyjaśnień w przedmiocie planu organizacyi oraz kosztów założenia i utrzymania projektowanych niższych szkół rolniczych; reszta zaś, to jest Wydziały powiatowe w Bochni, Dąbrowie, Dolinie, Gorlicach, Grybowie, Horodence, Jarosławiu, Kolbuszowie, Kołomyji, Myślenicach, Pilźnie, Przemyślanach, Rohatynie, Rudkach, Rzeszowie, Samborze,

Sanoku, Staremmieście, Stryju, Tarnobrzegu, Tarnopolu, Tarnowie, Zaleszczykach, Zbarażu, Żydaczowie i Żywcu, przemawiają za założeniem niższej szkoły rolniczej w tym samym lub sąsiednim powiecie, a w większej części przyrzekają jednocześnie na cel powyższy mniej lub więcej hojną dotację z fundusów powiatowych i gminnych.

Z pomiędzy ofert wniesionych przez Wydziały powiatowe, gminy, oddziały Towarzystw gospodarczych lub osoby prywatne, zasługują na wyróżnienie przede wszystkim oferty dotyczące się założenia niższych szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy.

Projekt założenia niższej szkoły rolniczej w Horodence był przedmiotem rokowań pomiędzy komitetem c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego a c. k. Ministerstwem rolnictwa i Wydziałem krajowym już od roku 1874. W ciągu zaś przeszłorocznej sesji sejmowej wniosła Rada powiatowa w Horodence do Wysokiego Sejmu w sprawie powyższej petycją, wskutek której Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniach z dnia 16 i 17 Października 1882 co następuje:

„I. Wzywa się Wydział krajowy by w ciągu roku 1883 przeprowadził rokowania z c. k. Rządem o udział w kosztach założenia i utrzymania szkół niższych rolniczych włościańskich, a w szczególności o założenie szkół takich w Horodence i w obszarze oddziału Buczacko-Zaleszczyckiego.

„II. Sejm przeznacza z funduszu krajowego sumę do wysokości 10.000 zł. w. a. w celu wprowadzenia w życie dwóch szkół powyżej wymienionych“.

Uchwałę powyższą udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 31. Października 1882 L. 32297 Wydziałowi powiatowemu w Horodence z oznajmieniem, że równocześnie zwołuje ankietę, mającą obmyśleć zasady organizacji niższych szkół rolniczych, a w szczególności projektowanej niższej szkoły rolniczej w Horodence.

W dalszym toku sprawy przedłożył Komitet c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego relacją z dnia 5. Grudnia 1882 L. 2433 dokumenta, podług których zobowiązali się do ofiar na rzecz szkoły powyższej:

1. P. Jakób baron Romaszkan, który ofiarował na założenie szkoły w gotowiznie 2040 zł. w. a. oraz grunt o powierzchni 18 morgów lub w miejsce tegoż dalszych 5000 zł. w. a. w gotowiznie;
2. Oddział Horodeński c. k. gal. Towarzystwa gosp., który zobowiązał się dostarczać uczniom szkoły corocznie 3 stypendya po 150 zł.;
3. Rada powiatowa Horodeńska, która zobowiązała się dostarczać corocznie trzy takież stypendya po 100 zł. w. a.;
4. Gmina Horodenka, która zobowiązała się dostarczać corocznie jedno takież stypendyum w kwocie 100 zł. w. a.

Na podstawie ofert powyższych postanowił Wydział krajowy przystąpić do zawiązania rokowań z c. k. Rządem.

Aleg. 4.

W tym celu ułożył załączony % statut dla niższej szkoły rolniczej w Horodence a następnie przesłał takowy wraz z szkicami zabudowań dla szkoły potrzebnych oraz preliminarzem kosztów jej założenia i utrzymania odezwą z dnia 2 Marca r. b. L. 1121 c. k. Namiestnictwu z prośbą, aby wyjednało u c. k. Ministerstwa rolnictwa odpowiednią subwencję na założenie i utrzymanie projektowanego zakładu.

Z kolei zawiadomił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 20. Marca r. b. L. 12292 Oddział Horodeński c. k. gal. Towarzystwa gosp. o krokach

jakie poczynił w sprawie założenia niższej szkoły rolniczej w Horodence, udzielając mu równocześnie statut i preliminarz.

Nareszcie zawezwał rozporządzeniem z dnia 9. Maja r. b. L. 21904 Wydziały powiatowe w Bohorodczanach, Kołomyi, Kossowie, Nadwórnie, Stanisławowie, Śniatynie i Tłumaczu, ażeby starały się nakłonić Reprezentacye swych powiatów do wyznaczenia dotacyi na założenie i utrzymanie niższej szkoły rolniczej w Horodence, a przede wszystkim na stypendya dla uczniów tejże szkoły.

Wezwanie to zaś dotąd odniosło ten skutek, że podług relacyi Wydziału powiatowego w Tłumaczu z dnia 22 Maja b. r. L. 705 Rada powiatowa Tłumacka wyznaczyła dla uczniów szkoły Horodeńskiej jedno stypendyum o rocznych 150 zł. w. a.; Wydział powiatowy w Kossowie w relacyi z dnia 12. Czerwca b. r. L. 526 oświadczył, że w obec niepomyślnego stanu finansowego powiatu nie ma widoku skłonienia Reprezentacyi powiatowej do jakiegokolwiek datku dlatejże szkoły.

O założenie niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy wniósł Oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego podaniem z dnia 8. Sierpnia 1882 L. 252 przytaczając na poparcie swej prośby, że:

1. P. Karol hr. Lanckoroński zobowiązał się grunt swój w Nagorzance o powierzchni 24 morgów wraz z potrzebnymi budynkami szkolnymi i gospodarskimi, których koszta budowy obliczono później na 24136 zł. 50 ct. w. a., oddać na rzecz projektowanej szkoły Wydziałowi krajowemu w dzierżawę na lat dwadzieścia za czynsz roczny w kwocie 50 zł. w. a.

2. Oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego uchwalił przyczynić się do pokrycia kosztów założenia szkoły kwotą 2000 zł. w. a. a nadto udzielać uczniom tejże szkoły corocznie 2 stypendya po 150 zł. w. a. przez lat 3;

3. Książę Roman Czartoryski zobowiązał się dostarczać uczniom szkoły corocznie 3 stypendya po 150 zł. w. a. przez lat trzy; a P. Piotr Plattner jedno także stypendyum prze ten sam przeciąg czasu.

Po zapadnięciu przywiedzionej wyżej uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. i 17. Października 1882 uznał Wydział krajowy oferty powyższe za dostateczną podstawę do zawiązania rokowań z c. k. Rządem.

Aleg. 5.

Ułożywszy przeto załączony ./. statut niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy, przesłał takowy wraz z planem zabudowań potrzebnych dla szkoły i gospodarstwa oraz preliminarzem kosztów założenia i utrzymania szkoły, tudzież zakupna inwentarza gospodarczego, odezwą z dnia 2. Marca b. r. L. 4437 c. k. Namiestnictwu, dołączając taką samą prośbę, jak co do niższej szkoły rolniczej w Horodence. Następnie Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 2. Kwietnia b. r. L. 15513 zawiadomił o stanie rzeczy Oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego, udzielając mu równocześnie statut szkoły oraz preliminarz kosztów jej założenia i utrzymania, a nareszcie zawezwał rozporządzeniem z dnia 9. Maja r. b. L. 21902 Wydziały powiatowe w Borszczowie, Buczaczu, Czortkowie, Husiatynie i Zaleszczykach, ażeby starały się nakłonić Reprezentacye swych powiatów do wyznaczenia dotacyi na założenie i utrzymanie niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy, a przede wszystkim na stypendya dla uczniów tejże szkoły.

Nadmienić zaś wypada, że wezwanie wystosowane do Wydziałów powiatowych i w tym wypadku nie pozostało bez skutku, gdyż podług relacji Wydziału powiatowego w Borszczowie z dnia 7. Lipca b. r. L. 759 Rada powiatowa Borszczowska wyznaczyła dla uczniów szkoły Jagielnickiej dwa stałe roczne stypendya po 150 zł. w. a.

Co do dalszych rokowań z c. k. Rządem w sprawie dotacyi ze Skarbu Państwa dla niższych szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy, to c. k. Namiestnictwo po otrzymaniu odezw Wydziału krajowego z dnia 2 Marca b. r. L. 1121 i 4437 zażądało, ażeby Wydział krajowy przedłożył dodatkowo szczegółowy plan nauki dla rzeczonych szkół oraz wyjaśnił, czy Wysoki Sejm zakłady te już uznał za krajowe. Żądaniom tym uczynił Wydział krajowy zadość odezwą z dnia 24 Lipca b. r. L. 11140, lecz o decyzji c. k. Ministerstwa rolnictwa w sprawie powyższej dotąd nie otrzymał wiadomości.

Natomiast znalazła już u tegoż Ministerstwa pewne uwzględnienie pierwotna uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 11 Października 1881 r. C. k. Namiestnictwo zawiadomiło bowiem Wydział krajowy odezwą z dnia 2. marca r. b. L. 14201, że w skutek wspomnianej uchwały J. E. p. Minister rolnictwa polecił wypłacić Wydziałowi krajowemu kwotę 8000 zł. w. a. jako zaliczkę na poczet dozwolić się mającej subwencji na założenie niższych szkół rolniczych w Galicyi, zastrzegając sobie jedynie decyzję, dla której z nowo założyc się mających szkół wyasygnowana zaliczka ma być przeznaczoną.

Wobec faktu powyższego, świadczącego o przychylnem usposobieniu c. k. Ministerstwa rolnictwa dla projektu zakładania niższych szkół rolniczych w kraju, zdaje się nie ulegać wątpliwości, że koszta założenia szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy, wynoszące podług załączonych % zestawień 65471 zł. 50 ct., o ile nie są już pokryte przez dary w kwocie 33176 zł. 50 ct. w. a. tudzież dotacyę wstawioną w budżet krajowy na rok 1883 w kwocie 10.000 zł. w. a., znajdują pokrycie w spodziewanej dotacyi ze skarbu państwa. Z tego powodu Wydział krajowy pominął koszta założenia w preliminarzu funduszu krajowego na rok 1884. Natomiast wstawiono w tenże preliminarz w Rub. XV poz. 188 na utrzymanie rzeczonych szkół kwotę 9720 zł w. a. w nadziei, że szkoły te będą mogły być otwarte z początkiem roku 1884, przyczem oparte obliczenie wysokości dotacyi z funduszu krajowego potrzebnej na utrzymanie szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy w roku 1884, na przypuszczeniu, że dotacya roczna ze skarbu Państwa na każdą z tych szkół będzie wynosiła przynajmniej 2000 zł. w. a.

Ze względu jednak na dary o których wiadomość nadeszła po załatwieniu preliminarza funduszu krajowego, wypada pierwotne obliczenie sprostować jak następuje. Podług załączonych % preliminarzy wynoszą niedobory:

Aleg. 8. i 9.

1. Szkoły rolniczej w Horodence	6900 zł. w. a.
2. „ „ w Jagielnicy	6320 „ „ -
	<u>Razem 13220 zł. w. a.</u>

Po potrąceniu zaś spodziewanych dotacyj ze skarbu państwa w kwocie	<u>4000 zł. w. a.</u>
pozostaje do pokrycia z funduszu krajowego właściwy niedobór w kwocie	<u>9220 zł. w. a.</u>

Obok Horodenki i Jagielnicy wskazały Wydziałowi krajowemu Towarzystwa gospodarskie i Wydziały powiatowe cały szereg miejscowości, w którychby zdaniem ich należało utworzyć niższe szkoły rolnicze.

Ażeby rokowania wprowadzić na właściwe tory, wystosował Wydział krajowy do Wydziałów powiatowych drugi okólnik w sprawie zakładania niższych szkół rolniczych (z dnia 17 Kwietnia b. r. L. 18.338), w którym podał zasady organizacyi takich szkół, udzielając zarazem statut ułożony dla niższych szkół rolniczych, oraz preliminarz kosztów ich założenia i utrzymania. Pomimo tych wyjaśnień dalsze rokowania nie doprowadziły dotąd do rezultatów zupełnie zadawalniających. Wydział krajowy może przeto przedłożyć obecnie Wysokiemu Sejmowi wnioski swe tylko co do tych niższych szkół rolniczych, które wskazała uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 16. i 17. Października 1882; jednak pozwala sobie nadmienić, że jest usilnem jego staraniem, ażeby w przyszłości przedewszystkiem zachodnia część kraju, dotąd niższych szkół rolniczych wcale nie posiadająca a i w tegorocznych wnioskach nieuwzględniona, uzyskała szkołę taką, o ile możności w jednej z okolic zaproponowanych przez komitet c. k. Towarzystwa roln. gosp. w Krakowie jak w okolicy Rzeszowa, Tarnowa, lub Nowego Sącza.

Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm zgadza się na uznanie założyć się mających niższych szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy za zakłady krajowe, i npoważnia Wydział krajowy do otwarcia tych szkół pod warunkiem, że c. k. Ministerstwo rolnictwa udzieli na założenie ich subwencyę w kwocie 22.000 zł. w. a., oraz zapewni każdej z nich roczną dotacyą ze skarbu Państwa w kwocie przynajmniej 2000 zł. w. a.

Alegat 10.

2. Sejm zatwierdza załączony projekt etatu osób i płac gron nauczycielskich przy krajowych niższ.szkołach rolniczych w Horodence i w Jagielnicy.

3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na r. 1884 kredyt do wysokości 9220 zł. w. a. na utrzymanie szkół powyższych w tymże roku.

Lwów dnia 16. Września 1883.

*Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.*

Marszałek krajowy:

Dr. Mikołaj Zyblíkiewicz w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydz. kraj.

STATUT

krajowej niższej szkoły rolniczej w

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Cel szkoły.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w, założona staniem Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstw. Krakowskiem, wspartego ofiarnością, ma na celu kształcenie przede wszystkim synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych.

§. 2.

Środki do dopięcia celu.

Do celu tego dąży szkoła przede wszystkim drogą nauki praktycznej, a mianowicie:

- a) przez wyuczenie dokładnego, sumiennego i racjonalnego wykonywania wszelkich prac gospodarskich tak w polu jak na obejściu gospodarstwa (w stodole, w stajniach i t. d.);
- b) przez objaśnienie istoty, sposobu wykonywania i celu prac gospodarskich w takiej mierze, ażeby uczeń każdą czynność gospodarską umiał uzasadnić i w przyszłym zawodzie podwładnym i czeladzi wytłumaczyć.

Naukę praktyczną popiera:

- 1) systematyczne udzielanie nauki z całości gospodarstwa wiejskiego (rolnictwa, hodowli zwierząt i zarządu) w stosownym zakresie;
- 2) udzielanie elementów nauk przyrodniczych;
- 3) dopełnienie wykształcenia ogólnego za pomocą nauki religii i nauk ogólnie kształcących.

§. 3.

Czas trwania nauki.

Cały kurs nauki trwa lat trzy.

§. 4.

Język wykładowy.

Językiem wykładowym jest język polski.

II. Plan nauki.

§. 5.

Zasadnicze normy, planu nauki.

I. Ćwiczenia w wykonywaniu prac gospodarskich odbywają się przez sześć miesięcy wiosennych, letnich i wcześniejszych jesiennych codziennie, zaś przez resztę roku co drugi dzień w godzinach przeznaczonych na prace gospodarską zwyczajem folwarku, o który szkoła jest oparta.

II. Objaśnianie towarzyszy wszelkim pracom dopóty, dopóki uczniowie w wykonywaniu ich nie nabędą wprawy.

Udzielane objaśnienia winne nie tylko odnosić się do technicznej strony pracy, ale także zwracać uwagę ucznia na cel pracy i związek pomiędzy celem a sposobem wykonywania, oraz na wpływ modyfikujący, jaki wywierają na wykonanie okoliczności zewnętrzne.

III. Nauka teoretyczna, której się udziela w miesiącach, dniach i godzinach wolnych od zajęć praktycznych, obejmuje:

1. *Naukę religii*, zmierzającą do dokładnego objaśnienia i wpojenia obowiązków człowieka w obec Boga, bliźniego i samego siebie.

2. *Naukę języków*, t. j. polskiego, a we wschodniej części kraju także ruskiego, która ma nauczyć władać językami powyższymi ustnie i na piśmie, a oprócz tego dostarczyć uczniom sposobności do uzupełnienia wiadomości swych na polu geografii i historii ojczystej.

3. *Naukę rachunków* zastosowaną do przyszłego zawodu uczniów.

4. *Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych*, wyjaśniające zjawiska świata otaczającego, a oprócz tego stanowiące wstęp do nauk zawodowych.

5. *Naukę gospodarstwa wiejskiego*, która ma na celu uzupełnienie objaśnień, towarzyszących pracom ręcznym, a obejmuje.

a) *naukę rolnictwa*,

b) *naukę hodowli zwierząt*, t. j. krótko a przystępnie wyłożoną naukę o glebie, o istocie, organach i warunkach życia roślinnego względnie zwierzęcego, następnie wykład części szczegółowych tych nauk, uwzględniający statecznie okoliczne stosunki gospodarskie, oraz stopień wykształcenia i przyszłego zakresu działania uczniów;

c) *naukę zarządu gospodarskiego*, ograniczającą się do uwag, wyjaśnień i omawiań, dotyczących się dat liczebnych przez uczniów w dziennikach i raportach zbieranych i do ćwiczeń w wykazywaniu wzajemnej zależności tychże cyfr.

6. *Ogólne zasady higieny*.

7. *Wykład i objaśnienie najgłówniejszych ustaw i przepisów*, stojących w związku z gospodarstwem wiejskiem.

§. 6.

Szczegółowy plan nauki.

Zakres i wzajemny stosunek przedmiotów nauki teoretycznej tudzież rozkład ich na kursa określa bliżej szczegółowy plan nauki.

Sposób nauczania robót ręcznych i użycia uczniów do pracy, określa bliżej regulamin.

§. 7.

Środki naukowe.

Środkami naukowymi szkoły są:

a) Jako główny środek naukowy gospodarstwo własne szkoły lub gospodarstwo folwarku, przy którym szkoła założona.

b) Pole szkolne o powierzchni przynajmniej 6 morgów, służące wyłącznie do użytku szkoły, t. j. do nauki w wykonywaniu prac różnych około uprawy roli i pielęgnowania roślin, tudzież użycia maszyn i narzędzi gospodarskich.

c) Zbiory potrzebne do ułatwienia wykładów i do demonstracji, a mianowicie zbiór nasion i roślin uprawnych, chwastów, nawozów, modeli

maszyn i narzędzi gospodarskich, dalej zbiór okazów do nauk przyrodniczych, zbiór rycin nauk uzmysławiających i bibliotekę rolniczą.

d) W danym razie celujące gospodarstwa okoliczne większe i mniejsze, do których uczniowie odbywają wycieczki, oraz zwiedzane przez uczniów wystawy i warsztaty.

III. Nauczyciele.

§. 8.

Skład grona nauczycieli.

Grono nauczycieli stanowią:

1. Nauczyciel fachowy a zarazem kierownik szkoły i zakładowego gospodarstwa wiejskiego.
2. Nauczyciel fachowy pomocnik do nauki niektórych działów gospodarstwa wiejskiego i do pomocy pierwszemu w dozorowaniu uczniów przy naukach i pracach gospodarskich.
3. Instruktor nauczający wykonywania robót gospodarskich, jako też do specjalnego dozoru uczniów pracujących.
4. Nauczyciel do nauk elementarnych ogólnie kształcących, który zastąpiony być może siłami nauczycielskimi miejscowymi.
5. Kapelan, którym być może miejscowy pleban lub wikaryusz.

§. 9.

Mianowanie nauczycieli.

Nauczycieli fachowych oraz instruktora, mianuje Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Ks. Krakowskiem na przedstawienie Kuratoryi szkoły i to nauczycieli fachowych za porozumieniem z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

Resztę nauczycieli powołuje Kuratorya na przedstawienie kierownika; jednakże zatwierdzenie powołanych zastrzeżone jest Wydziałowi krajowemu.

§. 10.

Stosunek służbowy i płaca nauczycieli.

Nauczyciele fachowi są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustawą służby krajowej z dnia 23. Marca 1866. o ile takowa do nich może być zastosowaną.

Płace ich ustanawia osobny etat.

Wysokość wynagrodzenia dla reszty nauczycieli oznacza Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem na podstawie wniosków Wydziału krajowego.

IV. Uczniowie.

§. 11.

Sposób utrzymywania i liczba uczniów.

Wszyscy uczniowie mieszkają i są utrzymywani w zakładzie. Liczba uczniów ograniczoną jest do 30.

§. 12.

Warunki przyjęcia.

Kto chce wstąpić jako uczeń do kraj. niższej szkoły rolniczej w winien:

- 1) wykazać metryką lub w inny wiarygodny sposób, że ukończył 16ty rok życia;

2) udowodnić, że ukończył z dobrym postępem szkołę ludową, lub w inny sposób nabył znajomości czytania, pisania i rachowania;

3) przedłożyć świadectwo moralności wystawione przez właściwego duszpasterza;

4) przedłożyć świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza;

5) otrzymawszy zapewnienie przyjęcia, złożyć do rąk kierownika pisemne zobowiązanie rodziców, opiekunów lub protektorów, poręczające regularną wypłatę należności przypadających zakładowi od ucznia.

O przyjęciu ucznia do szkoły stanowi kierownik.

§. 13.

Opłaty.

Nauki udziela się uczniom bezpłatnie. Za wikt i utrzymanie w zakładzie tj. za ubiór, pomieszkanie, pościel, opał, światło i pranie opłacają uczniowie do kasy zakładu kwotę nie przekraczającą 150 zł. w. a. rocznie w ratach półrocznych z góry.

Każdoczesną wysokość tej opłaty oznacza Wydział krajowy na wniosek Kuratoryi.

§. 14.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego zdają uczniowie egzamin przed komisją egzaminacyjną złożoną z kierownika, egzaminującego nauczyciela i delegata Kuratoryi. Uczeń, który przy tym egzaminie nie otrzymał postępu przynajmniej dostatecznego, nie może przejść na rok wyższy.

Po ukończeniu 3-letniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzaminu główny przed komisją egzaminacyjną złożoną jak wyżej.

Świadectwa otrzymują uczniowie tylko z egzaminów głównych.

W świadectwach tych oznacza się obok postępów ucznia w naukach oraz w wykonywaniu i dozorowaniu prac gospodarskich także zachowanie się i pilność ucznia niemniej specjalnie jego uzdolnienie.

Do oznaczenia postępów ucznia w naukach służą następujące stopnie: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Pilność oznacza się stopniami: chwalebna, dostateczna, niedostateczna.

Zachowanie się oznacza się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie. Zachowanie się nieodpowiednie pociąga za sobą wydalenie z zakładu.

V. Zarząd i nadzór.

§. 15.

Kierownik.

Kierownik naukowy szkoły jest bezpośrednim przełożonym grona nauczycieli i uczniów.

Kierownik załatwia wszelkie sprawy wewnętrzne szkoły i odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie szkoły, porządek i karność.

W sprawach odnoszących się do zwyczajnego zarządu szkoły w obrębie zatwierdzonego preliminarza znosi się kierownik bezpośrednio z Wydziałem krajowym, we wszystkich innych sprawach z Kuratoryą szkoły.

§. 16.

Kuratorya.

Nadzór nad szkołą sprawuje Kuratorya, złożona z czterech członków a mianowicie: delegata c. k. Rządu; delegata Wydziału krajowego, delegata Wydziału powiatowego lub Oddziału Towarzystwa gospodarczego tudzież wła-

ściciela folwarku, o który szkoła jest oparta. Każdy członek Kuratoryi ma zastępcę uprawnionego do głosowania przy rozstrzyganiu spraw bieżących

Zadaniem Kuratoryi jest w szczególności:

- a) przedstawiać Wydziałowi krajowemu kandydatów na posady nauczycieli fachowych tudzież instruktora i powoływać resztę nauczycieli na przedstawienie kierownika za potwierdzeniem Wydziału krajowego (§. 9);
- b) przedkładać Wydziałowi krajowemu corocznie wnioski w przedmiocie wysokości opłaty za wikt i utrzymanie uczniów (§. 13);
- c) brać udział w czynności komisji egzaminacyjnej (§. 14);
- d) układać corocznie na podstawie wniosków kierownika projekt preliminarza zwykłych wydatków na szkołę i przedkładać go Wydziałowi krajowemu;
- e) przedkładać Wydziałowi krajowemu w razie potrzeby wnioski i plany, dotyczące się potrzeb budżetem szkoły nieprzewidzianych;
- f) zatwierdzać wypracowane przez kierownika plany rozkładu godzin, przeznaczonych na wykłady i zajęcia praktyczne;
- g) przedstawiać Wydziałowi krajowemu własne zapatrywania i wnioski, dotyczące się organizacji szkoły i działania jej nauczycieli.

Członkom Kuratoryi wolno bywać każdego czasu na wykładach, być obecnymi przy egzaminach i brać udział w wycieczkach szkoły celem przekonania się, czyli i jak się wykonywa plan nauki. Uwagi jednak w tym względzie mogą być czynione tylko pisemnie na ręce kierownika za uchwałą Kuratoryi.

§. 17.

Stosunek Wydziału krajowego do szkoły.

Zwierzchnią władzą zakładu jest Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Do jego zakresu działania należy w szczególności: zatwierdzenie zarządzeń Kuratoryi, dotyczących się powołania kapelana i nauczyciela do nauk elementarnych; bezpośrednia dyspozycya nad funduszami szkoły w zakresie budżetu; stanowienie o potrzebach nadzwyczajnych, o ile takowe mogą być zaspokojone z funduszków krajowych, oddanych pod rozporządzenie Wydziału krajowego.

W sprawach większej wagi, a mianowicie w sprawach zmiany niniejszego statutu, użycia subwencji państwowej i mianowania nauczycieli fachowych, porozumiewa się Wydział krajowy z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

Wydział krajowy działa po wystuchaniu zdania Kuratoryi; jedynie w sprawach dotyczących się zwyczajnego zarządu szkoły w zakresie budżetu, wchodzi w bezpośredni stosunek z kierownikiem.

§. 18.

Postanowienia końcowe.

Osobne regulamina i instrukcye określają obowiązki kierownika i nauczycieli i normują porządek wewnętrzny szkoły.

Stosunek szkoły do gospodarstwa folwarku, o który szkoła jest oparta, określa umowa, zawarta z właścicielem tegoż folwarku.

Alegat 2. do sprawozdania L. W. kr. 45.845/83.

Plan szczegółowy

udzielania nauki w krajowych niższych szkołach rolniczych.

I. Zakres nauki teoretycznej i rozkład jej na kursa roczne.

A) Religia.

Na I. roku:

1. Zarys historii biblijnej:
 - a) Dzieje przed przyjściem Chrystusa,
 - b) Dzieje Jezusa Chrystusa,
 - c) Dzieje po Chrystusie Panu.
2. O wierze, — O Składzie apostołskim.

Na II. roku:

O przykazaniach.

Na III. roku:

O środkach łaski; o Sakramentach świętych i o kościelnych obrzędach i zwyczajach.

B) Język polski.

Uwagi ogólne:

- a) Osiągnięty ma być stopień dorównujący temu, który odpowiada rezultatowi otrzymywanemu w VI. klasie szkół wydziałowych.
- b) Ponieważ uczniom osobno bywają udzielane nauki przyrodnicze, przeto w doborze ustępów do czytania i opowiadania przeznaczonych pierwszeństwo dawać należy artykułom treści moralnej, historycznej, geograficznej, społecznej i t. d.
- c) W ćwiczeniach stylistycznych na odwrót po przebyciu stopni początkowych należy przedewszystkiem mieć na oku przyszły zawód uczniów.

Na roku I.

- a) Czytanie płynne i opowiadanie uporządkowane ustępów z książki przepisanej dla IV. klasy szkół pospolitych.
- b) Z gramatyki: Głosownia; — Podział wyrazów na części mowy; — Deklinacja rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i zaimka.
- c) Dyktando; Ćwiczenia pisemne gramatyczne; raporta pisemne z czynności szczegółowych; opisy narzędzi rolniczych, budynków i t. d.; wykazy zwierząt lub przedmiotów należących do inwentarza martwego.

Na roku II:

- a) Czytanie i opowiadanie ustępów dobieranych w myśl ustępu b) „Uwag ogólnych“.
- b) Z gramatyki: koniugacja i o częściach mowy nieodmiennych.

- c) Ćwiczenia pisemne: Dyktando; opisy prac gospodarskich; raporta z zajęć tygodniowych; doniesienia o zmianach w gospodarstwie; poświadczenia i kwity.

Na roku III:

- a) Czytanie i opowiadanie jak na roku II.
 b) Z gramatyki: Rzecz o składni w stosownym zakresie.
 c) Ćwiczenia pisemne: Sporządzanie raportów tygodniowych i miesięcznych; sprawozdania słowne (nie cyfrowe) o stanie poszczególnych gałęzi gospodarstwa; wywody o konieczności zmian zarządzić się mających; listy w sprawach gospodarskich i listy do kupców; prowadzenie rejestrów.

C) Język ruski.

W szkołach, w których nauka języka ruskiego udzielaną będzie, równomiernie z nauką języka polskiego udzielaną być powinna.

D) Geografia i historia.

Na roku I.

Wstępne wiadomości z geografii i ogólny pogląd na lądy, morza, orography i hydrografię.

Na roku II.

Europa pod względem fizycznym i politycznym; nieco o etnografii i historii Europy.

Na roku III.

Monarchia austriacka i Galicya; — historia ojczysta.

E) Kaligrafia, rubrykowanie i rysunki.

Na wszystkich 3 latach (wszyscy uczniowie pobierają naukę wspólnie).

F) Rachunki.

Na roku I.

Cztery działania liczbami całymi jedno-gatunkowymi z pamięci i na piśmie; podział monet, czasu, miar i wag dawniej używanych.

Na roku II.

Cztery działania liczbami wielorakiemi i ułamkami dziesiętnymi; metryczne miary i wagi; obliczenie powierzchni trójkąta, czworoboku, koła i wieloboku.

Na roku III.

Cztery działania ułamkami zwyczajnymi; reguła trzech pojedyncza i złożona; rachunek spółki i procentu; obliczanie objętości brył; użycie piona, śrótwagi i libeli.

G) Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych.

Dla II. i III. roku wspólnie.

Uwagi ogólne:

- a) W lekcjach będą uczestniczyli uczniowie po dwa razy, aby zdobywszy sobie w roku pierwszym niejako szkie przedmiotu, w drugim mogli go wypełnić liczniejszymi szczegółami.

- b) Nauczyciel powinien baczyć na to, aby nietylko wzbogacał umysły uczniów w wiadomości do ich przyszłego zawodu potrzebne, ale aby nadto, przez umiejętne zestawienie szczegółów, rozwijał zmysł ich spostrzegawczy, aby ich przyzwyczajał do logicznego myślenia i porządnego myśli wyrażania.
- c) Za przedmiot nauki mają służyć początki z kosmografii, fizyki, chemii, mineralogii, geologii, geognozy, i t. d. a z nauk tych ma być wybrane to tylko, co do celów powyżej wyrażonych jest niezbędne, a zarazem dla umysłów uczniów przystępne.
- d) Unikać należy zbytecznego zaciekania się w subtelnosci nauki i roztrząsania kwestyi naukowych, a opierać się należy na faktach najbliższych, z codziennego życia wziętych.
- e) Do uprzyśtępnienia użyć należy koniecznie eksperymentów, które jednak nie powinny być zanadto liczne i nadto misterne.
- f) Sam wykład nauczyciela powinien być tylko szkicem, stanowiącym ramy, które następnie mają być wypełnione przez uczniów samych za pomocą odpowiedzi na stosowne pytania.

Zakres nie da się naznaczyć szczegółowo. Nauczyciel winien jednak zachować następujący porządek w wykładzie. Zaczawszy od wyjaśnienia stosunku, w jakim pozostaje ziemia do innych ciał w systemie planetarnym, objaśni ruchy ziemi i skutki tychże. Dalej rozdzieli ziemię na powietrze, wodę, część stałą i istoty organiczne na powierzchni żyjące. Następnie pozajomi uczniów: z powietrzem (tlen, azot, kwas węglowy, para wodna, amoniak, kwas azotowy, cząstki zawieszona w powietrzu; — barometr, pompa pneumatyczna;) tudzież z wodą, (wodór; stany skupienia wody; rozszerzanie się ciał, ciepło, temperatura; termometr; rozpuszczalność, woda deszczowa, źródłana, studzienna, rzeczna i t. d.; krażenie wody w przyrodzie; pompy). Wreszcie wychodząc z nauki o ciepłe, poda rzecz o utlenianiu (gniciu, paleniu się i t. d.), poczem, wyjaśniewszy rozróżnienie związków organicznych i nieorganicznych, wymieni ważniejsze z pomiędzy jednych i drugich i opisz sposob powstawania, własność, ważność gospodarską, szkodliwość i t. d. tych, które rolnika szczególnie obchodzą.

H) Nauka gospodarstwa wiejskiego.

AA) Rolnictwo.

Uwagi ogólne:

- a) Cały przedmiot rozdziela się tak, aby na roku III. nauczane były te części, do których dokładnego zrozumienia potrzebne są wiadomości z nauk przyrodniczych.
- b) Materiał ma być wyłożony ściśle według przepisów statutu organizac., a więc w ten sposób, aby w całej części szczegółowej praktyka miejscowa lub okoliczna służyła za podstawę, a dalej tak, aby pamięć ucznia nie była obciążana licznymi a mniej potrzebnymi szczegółami, lecz aby to, co jest istotne, przez uczniów przy współdziałaniu nauczyciela przerobione było wszechstronnie.

Na II. roku.

O narzędziach do uprawy roli, do siewu i zbioru ziemiopłodów, i o ich użyciu. O rozmnażaniu roślin, o ziarnie, wysadkach i rozsądzie, wybór i przy-

gotowanie ziarna do siewu, kartofli, głąbi do sadzenia. — Szczegółowa uprawa (grupami) zbóż, roślin okopowych, pastewnych i przemysłowych.

Na roku III.

Organa roślin, warunki życia roślin; ogólny pogląd na świat roślinny; o roli, jej składnikach i własnościach tychże; rodzaje ziem, ich cechy i własności; żyzność ziemi i jej warunki; gleba i podglebie; zasady melioracyi; cele uprawy mechanicznej; — zasady uprawy; używanie za pomocą nawozów, istota nawozu; — nawozy główne i pomocnicze w okręgu szkoły użyć się dające; — obchodzenie się z obornikiem na stajni i na guojowisku; przygotowanie kompostu; użycie nawozów głównych i pomocniczych; — o siewie i sadzeniu; starania posiewne; zbiór; omłót; przechowanie snopa, ziarna i głąbi; — uprawa łąk; zbiór i przechowanie pasz, starania około pastwisk.

Uwaga. Warunki ekonomiczno-gospodarcze okolicy, w której szkoła się znajduje, rozstrzygają, czy plan nauki teoretycznej obejmować ma także sadownictwo i ogrodnictwo. W danym razie zaś udziela się nauki sadownictwa i ogrodnictwa w półroczu letniem, przeznaczając na każdy z tych przedmiotów po 25 do 30 godzin.

B. B) Hodowla zwierząt.

Obchodzenie się ze zwierzętami przy ich chowie i użyciu koniecznie na niejakię znajomości ich fizjologii oparte być musi. Nauczyciel musi się zatem starać koniecznie rzecz o życiu zwierzęcem i organach jego uprzystępnieć uczniom roku II., poczem w roku III. korzystając z tego, że uczniowie tymczasem nabyli wiadomości z nauk przyrodniczych, przy partyach praktycznych swej nauki ustępy fizjologiczne powtórzyć i stosowanie zasad do praktyki wyjaśnić powinien.

Na roku II.

Życie zwierzęce; skład ciała zwierzęcego i jego organa; warunki życia zwierząt w ogóle, a w szczególności zwierząt gospodarskich; ogólny pogląd na świat zwierzęcy; rozplód i uszlachetnianie zwierząt.

Znaczenie pokarmu i tegoż rodzaje; higiena i zasady żywienia zwierząt gospodarskich.

O urządzeniu stajen.

Na roku III.

O poznawaniu wieku zwierząt i o wyborze do różnych użytków według cech zewnętrznych.

Obchodzenie się z poszczególnymi gatunkami zwierząt gospodarskich w okresie ssania, wzrostu i podczas użycia.

O nabiale i jego przeróbkach.

O pielęgnowaniu kopyta i o kuciu.

O uprzęży.

Uwaga. Warunki ekonomiczno-gospodarcze okolicy, w której szkoła się znajduje, rozstrzygają, czy plan nauki teoretyczny obejmować ma także chów drobiu i pszczelnictwo, lub przynajmniej jeden z tych przedmiotów. W danym razie zaś udziela się nauki chowu drobiu i pszczelnictwa w półroczu letniem, przeznaczając na każdy z tych przedmiotów po 25 do 30 godzin.

C. C) Zarząd gospodarski.

dla II. i III. roku wspólnie.

Nauka zarządu gospodarskiego ogranicza się do uwag, wyjaśnień i omawiań, dotyczących się dat liczebnych, przez uczniów w dziennikach i raportach zbieranych, i do ćwiczeń w wykazywaniu wzajemnej zależności tychże cyfr.

J) Ogólne zasady higieny.

Dla roku III.

K) Wykład i objaśnienia najgłówniejszych ustaw i przepisów.

Dla roku III.

II. Rozkład zajęć praktycznych.

W roku I. użyci będą uczniowie:

- a) w półroczu letnim do wykonywania zwykłych robót polowych, tak na polach szkolnych jak i w pobliskich folwarkach pod kierunkiem umyślnie na ten cel ustanowionego dozorczy.
- Przedewszystkiem użyci będą do kopania, orki, włóczki, siewu, plewienia, wywozu i rozrzucania nawozów, robienia kompostów, koszenia paszy, żniwa, zwózki i składania zboża, wybierania głąbi — słowem do wszelkich robót w polu i ogrodzie potrzebnych.
- b) w półroczu zimowym do obsługi krowiarni, stajni końskiej i wołowni, nierogacizny i owiec; do przygotowania karmy, do pielęgnowania pognoi stajennych i innych robót gospodarskich, jak młócenia, czyszczenia, przygotowywania na targ i do siewu i t. d.

W roku II.

pełnię będą uczniowie obowiązki fornala, wolarza, krowiarza — oprócz tego zaś użyci będą do różnych prac wykonywanych za pomocą maszyn.

W roku III.

użyci będą uczniowie obok prac i obowiązków wykonywanych jak w roku I. i II. także i przedewszystkiem do dozoru robót polowych, stajennych, i w ogrodzie lub sadzie.

Uczniowie III. roku, pełniący obowiązki dozorców będą obecni przy każdodzienniej dyspozycji robót gospodarskich, które zapiszą w osobne na ten cel przeznaczone książeczki, z końcem dnia roboczego składać winni kierującemu gospodarstwem szkoły, dyrektorowi lub zastępcy jego ustne raporta z przebiegu prac wykonywanych w dniu ubiegłym, a z końcem każdego tygodnia sporządzać pisemne sprawozdanie z tych działów gospodarstwa, do których w ciągu tygodnia użyci będą do prowadzenia rejestrów gospodarskich, t. j. dziennika robocizny, rejestrów zbożowych, księgi pasz i produktów.

Wszyscy uczniowie użyci będą nadto do robót kołodziejskich przy sporządzaniu i naprawie statków gospodarskich, jakoteż do zwykłych ciesielskich przy naprawie budynków gospodarskich, stawianiu płotów i t. p.; obecni być mają przy kuciu koni i naprawie narzędzi gospodarskich u kowala i t. p.; jednym słowem obznajomieni być powinni ze wszystkimi czynnościami w gospodarstwie.

III. Ilość i rozkład godzin tygodniowych.

	Tygodniowo w roku		
	I.	II.	III.
1. Religia	1	1	1
2. Język polski	11 ¹ / ₂	7	4
3. Język ruski	—	—	—
4. Geografia i historia	1	1	2
5. Kaligrafia, rubrykowanie i rysunki	4	4	4
6. Rachunki	3	3	3
7. Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych	—	4	4
8. Rolnictwo	—	4	4
9. Hodowla zwierząt	—	3	3
10. Nauka zarządu	—	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂
11. Ogólne zasady higieny	—	—	1
12. Wykład i objaśnienia najgłośniejszych ustaw i przepisów	—	—	1
Razem	20¹/₂	28¹/₂	28¹/₂

Alegat 3. do sprawozdania L. W. kr. 45 845/83.

Zestawienie kosztów

założenia i utrzymania niższej szkoły rolniczej.

A. koszta założenia.

(z wyłączeniem kosztów nabycia gruntu).

I. Budynki.

1) Budynki mieszczące w sobie: sypialnie dla 30 uczniów, dwie sale wykładowe, mieszkanie dla kierownika, nauczyciela pomocniczego, tudzież instruktora, dalej jadalnię, kuchnię, pralnię, spiżarnię, piwnicę i pomieszkanie traktyernika 18.000 zł.

2) Stajnia na parę koni, wozownia, drewnitnia, wychodki i t. d. 1000 „ 19.000 zł.

II. 3) Urządzenie ogrodu i pola szkolnego 500 zł.

III. Wewnętrzne urządzenie.

4. Urządzenie sypialń 435 zł.

5) Urządzenie sal szkolnych 250 „

6) Urządzenie kancelaryj i sali na zbiory 500 „

7) Urządzenie łóżek, pościel i bielizna 1050 „

8) Urządzenie traktyerni i jadalni 500 „ 2735 zł.

Do przeniesienia 22.235 zł.

	Z przeniesienia	22.235 zł.
IV. Środki naukowe		2500 zł.
V. Ogólne urządzenie.		
10) Jedna para koni	350 zł.	
11) Wózek do wyjazdu	150 "	
12) Wóz roboczy	60 "	
13) Jedna para uprzęży	50 "	
14) Różne sprzęty i narzędzia	100 "	710 zł.
VI. 15) Rozmaite nieprzewidziane		555 zł.
Suma kosztów założenia		<u>26.000 zł.</u>

B. Roczne koszty utrzymania.

I. Płace nauczycieli.

1) Nauczyciel fachowy zarazem kierownik płaca 1200 zł. dodatek aktyw. 140 zł.	1340 zł.	
2) Nauczyciel pomocniczy płaca 720 zł. do- datek aktyw. 60 zł.	780 "	
3) Instruktor	480 "	
4) Nauczyciel do nauk elementarnych	250 "	
5) Kapelan i katecheta	150 "	
6) Nauczyciel weterynaryi	200 "	3200 zł.

II. Koszta administracyjne.

7. Zarząd:

a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki, portorya	100 zł.	
b) sługa szkolny	240 "	
c) utrzymanie pary koni szkoln.	200 "	540 zł.
8) Opał	400 "	
9) Oświetlenie	100 "	
10) Utrzymanie budynków	}	200 "
11) Ubezpieczenie		
12) Płaca kominiarza		
13) Sprzęty i ruchomości	100 "	
14) Lekarz, apteka i rozmaite	100 "	1440 zł.

III. Utrzymanie uczniów.

15) Stołowanie 30 uczniów	} po 150 zł.	4500 zł.
16) Odzież, pościel i pranie 30 uczniów		

IV. Potrzeby naukowe.

17) Przybory do pisania i nauki uczniów	120 zł.	
18) Przykupno środków naukowych	200 "	320 zł.
Suma kosztów utrzymania		<u>9460 zł.</u>

Lwów dnia 17 kwietnia 1883.

STATUT

krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence.

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Cel szkoły.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence, założona staraniem Wydziału krajowego Królestwa Galicji i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim, wspartego ofiarnością J.W. barona Jakóba Romaszka z Horodenki, ma na celu kształcenie przede wszystkim synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych.

§. 2.

Środki do dopięcia celu.

Do celu tego dąży szkoła przede wszystkim drogą nauki praktycznej, a mianowicie:

a) przez wyuczenie dokładnego, sumiennego i racjonalnego wykonywania wszelkich prac gospodarskich tak w polu jak na obejściu gospodarstwa (w stodole, w stajniach i t. d.);

b) przez objaśnienie istoty, sposobu wykonywania i celu prac gospodarskich w takiej mierze, ażeby uczeń każdą czynność gospodarską umiał uzasadnić i w przyszłym zawodzie podwładnym i czeladzi wytłómaczyć.

Naukę praktyczną popiera:

1. systematyczne udzielanie nauki w całości gospodarstwa wiejskiego (rolnictwa, hodowli zwierząt i zarządu) w stosownym zakresie;

2. udzielanie elementów nauk przyrodniczych;

3. dopełnienie wykształcenia ogólnego za pomocą nauki religii i nauk ogólnie kształcących.

§. 3.

Czas trwania nauki.

Cały kurs nauki trwa lat trzy.

§. 4.

Język wykładowy.

Językiem wykładowym jest język polski.

II. Plan nauki.

§. 5.

Zasadnicze normy planu nauki.

I. Ćwiczenia w wykonywaniu prac gospodarskich, odbywają się przez 6 miesięcy wiosennych, letnich i wcześniejszych jesiennych, codziennie, zaś przez resztę roku co drugi dzień, w godzinach przeznaczonych na pracę gospodarską zwyczajem folwarku, o który szkoła jest opartą.

II. Objaśnienie towarzyszy wszelkim pracom dopóty, dopóki uczniowie w wykonywaniu ich nie nabędą wprawy. Udzielane objaśnienia winne nie tylko odnosić się do technicznej strony pracy, ale także zwracać uwagę ucznia na cel pracy i związek pomiędzy celem a sposobem wykonywania, oraz na wpływ modyfikujący, jaki wywierają na wykonanie okoliczności zewnętrzne.

III. Nauka teoretyczna, której się udziela w miesiącach, dniach i godzinach wolnych od zajęć praktycznych, obejmuje:

1. *Naukę religii* zmierzającą do dokładnego objaśnienia i wpojenia obowiązków człowieka w obec Boga, bliźniego i samego siebie.

2. *Naukę języków* t. j. polskiego i ruskiego, która ma uczyć władać językami powyższymi ustnie i na piśmie, a oprócz tego dostarczyć uczniom sposobności do uzupełnienia wiadomości swych na polu geografii i historii ojczyznej.

3. *Naukę rachunków* zastosowaną do przyszłego zawodu uczniów.

4. *Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych*, wyjaśniające zjawiska świata otaczającego, a oprócz tego stanowiące wstęp do nauk zawodowych.

5. *Naukę gospodarstwa wiejskiego*, która ma na celu uzupełnienie objaśnień, towarzyszących pracom ręcznym, a obejmuje:

a) *naukę rolnictwa*,

b) *naukę hodowli zwierząt*, t. j. krótko a przystępnie wyłożoną naukę o glebie, o istocie, organach i warunkach życia roślinnego, względnie zwierzęcego, następnie wykład części szczegółowych tych nauk, uwzględniając ostatecznie okoliczne stosunki gospodarskie, oraz stopień wykształcenia i przyszłego zakresu działania uczniów;

c) *naukę zarządu gospodarskiego*, ograniczającą się do uwag, wyjaśnień i omawiań, tyjących się dat liczebnych przez uczniów w dziennikach i raportach zbieranych i do ćwiczeń w wykazywaniu wzajemnej zależności tychże cyfr.

6. *Ogólne zasady higieny*.

7. *Wykład i objaśnienie najgłówniejszych ustaw i przepisów*, zostających w związku z gospodarstwem wiejskiem.

§. 6.

Szczegółowy plan nauki.

Zakres i wzajemny stosunek przedmiotów nauki teoretycznej, tudzież rozkład ich na kursa, określa bliżej szczegółowy plan nauki. Sposób nauczania robót ręcznych i użycia uczniów do pracy określa bliżej regulamin.

§. 7.

Środki naukowe.

Środkami naukowymi szkoły są:

a) Jako główny środek naukowy gospodarstwo folwarku w Horodence, przy którym szkoła jest założona, na mocy umowy z właścicielem tego folwarku.

b) Pole szkolne o 6 morgach powierzchni, będące własnością szkoły i służące wyłącznie do jej użytku, t. j. do nauki w wykonywaniu prac różnych około uprawy roli i pielęgnowania roślin tudzież użycia maszyn i narzędzi gospodarskich.

c) zbiory potrzebne do ułatwienia wykładów i do demonstracji, a mianowicie zbiór nasion i roślin uprawnych, chwastów, nawozów, modeli maszyn i narzędzi gospodarskich, dalej zbiór okazów do nauk przyrodniczych, zbiór rycin naukę uzmysławiających i bibliotekę rolniczą.

d) W danym razie celujące gospodarstwa okoliczne większe i mniejsze, do których uczniowie odbywają wycieczki, oraz zwiedzane przez uczniów wystawy i warsztaty.

III. Nauczyciele.

§. 8.

Skład grona nauczycieli.

Grono nauczycieli stanowią :

1. Nauczyciel fachowy a zarazem kierownik szkoły i zakładowego gospodarstwa wiejskiego.
2. Nauczyciel fachowy pomocnik do nauki niektórych działów gospodarstwa wiejskiego i do pomocy pierwszemu w dozorowaniu uczniów przy naukach i pracach gospodarskich.
3. Instruktor nauczający wykonywania robót gospodarskich, jako też do specjalnego dozoru uczniów pracujących.
4. Nauczyciel do nauk elementarnych ogólnie kształcących, który zastąpić może siłami nauczycielskimi miejscowemi.
5. Kapelan, którym być może miejscowy pleban lub wikaryusz.

§. 9.

Mianowanie nauczycieli.

Nauczycieli fachowych, oraz instruktora, mianuje Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim na przedstawienie Kuratoryi szkoły i to nauczycieli fachowych, za porozumieniem z c. k. Ministerstwem rolnictwa. Resztę nauczycieli powołuje Kuratorya na przedstawienie kierownika; jednakże zatwierdzenie powołanych zastrzeżone jest Wydziałowi krajowemu.

§. 10.

Stosunek służby i płaca nauczycieli.

Nauczyciele fachowi są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustawą służby krajowej z dnia 23. Marca 1866, o ile takowa do nich może być zastosowana.

Płace ich ustanawia osobny etat.

Wysokość wynagrodzenia dla reszty nauczycieli oznacza Sejm krajowy Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim na podstawie wniosków Wydziału krajowego.

IV. Uczniowie.

§. 11.

Sposób utrzymywania i liczba uczniów.

Wszyscy uczniowie mieszkają i są utrzymywani w zakładzie. Liczba uczniów ograniczona jest do 30.

§. 12.

Warunki przyjęcia.

Kto chce wstąpić jako uczeń do krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence, winien:

1. wykazać metryką lub w inny wiarogodny sposób, że ukończył 16ty rok życia;
2. udowodnić, że ukończył z dobrym postępem szkołę ludową lub w inny sposób nabył znajomości czytania, pisania i rachowania;
3. przedłożyć świadectwo moralności, wystawione przez właściwego duszpasterza;
4. przedłożyć świadectwo zdrowia, wystawione przez lekarza;
5. otrzymawszy zapewnienie przyjęcia, złożyć do rąk kierownika pisemne zobowiązanie rodziców, opiekunów lub protektorów, poręczające regularną wypłatę należności przypadających zakładowi od ucznia.

O przyjęciu ucznia do szkoły, stanowi kierownik.

§. 13.

Oplaty.

Nauki udziela się uczniom bezpłatnie.

Za wikt i utrzymanie w zakładzie t. j. za ubiór, pomieszkanie, pościel, opał, światło i pranie, opłacają uczniowie do kasy zakładu kwotę nie przekraczającą 150 zł. w. a. rocznie, w ratach półrocznych z góry.

Każdoczesną wysokość tej opłaty oznacza Wydział krajowy na wniosek Kuratoryi.

§. 14.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego zdają uczniowie egzamin przed komisją egzaminacyjną, złożoną z kierownika, egzaminującego nauczyciela i delegata Kuratoryi.

Uczeń, który przy tym egzaminie nie otrzymał postępu przynajmniej dostatecznego, nie może przejść na rok wyższy.

Po ukończeniu 3-letniego kursu nauk, zdaje każdy uczeń egzamin główny przed komisją egzaminacyjną, złożoną jak wyżej.

Świadectwa otrzymują uczniowie tylko z egzaminów głównych. W świadectwach tych oznacza się obok postępów ucznia w naukach oraz w wykonywaniu i dozorowaniu prac gospodarskich także zachowanie się i pilność ucznia niemniej specjalne jego uzdolnienie.

Do oznaczenia postępów ucznia w naukach, służą następujące stopnie: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny. Pilność oznacza się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie. Zachowanie się nieodpowiednie, pociąga za sobą wydalenie z zakładu.

V. Zarząd i nadzór.

§. 15.

Kierownik.

Kierownik naukowy szkoły jest bezpośrednim przełożonym grona nauczycieli i uczniów.

Kierownik załatwia wszelkie sprawy wewnętrzne szkoły i odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie szkoły, porządek i karność.

W sprawach, odnoszących się do zwyczajnego zarządu szkoły w obrębie zatwierdzonego preliminarza, znosi się kierownik bezpośrednio z Wydziałem krajowym, we wszystkich innych sprawach z Kuratorią szkoły.

§. 16.

Kuratorya.

Nadzór nad szkołą sprawuje Kuratorya złożona z 4 członków, a mianowicie: delegata c. k. Rządu, delegata Wydziału krajowego, delegata oddziału Horodeńsko-śniatyńsko-kosowskiego c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego i właściciela obszaru dworskiego w Horodence. Każdy członek Kuratoryi ma zastępcę uprawnionego do głosowania przy rozstrzyganiu spraw bieżących.

Zadaniem Kuratoryi jest w szczególności:

a) przedstawiać Wydziałowi krajowemu kandydatów na posady nauczycieli fachowych tudzież instruktora i powoływać resztę nauczycieli na przedstawienie kierownika za potwierdzeniem Wydziału krajowego (§. 9.);

b) przedkładać Wydziałowi krajowemu corocznie wnioski w przedmiocie wysokości opłaty za wikt i utrzymanie uczniów (§. 13.);

c) brać udział w czynności komisji egzaminacyjnej (§. 14.);

d) układać corocznie na podstawie wniosków kierownika projekt preliminarza zwykłych wydatków na szkołę i przedkładać go Wydziałowi krajowemu;

e) przedkładać Wydziałowi krajowemu w razie potrzeby wnioski i plany dotyczące się potrzeb budżetem szkoły nieprzewidzianych;

f) Zatwierdzać wypracowane przez kierownika plany rozkładu godzin, przeznaczonych na wykłady i zajęcia praktyczne;

g) przedstawiać Wydziałowi krajowemu własne zapatrywania i wnioski, dotyczące się organizacji szkoły i działania jej nauczycieli. Członkom Kuratoryi wolno bywać każdego czasu na wykładach, być obecnymi przy egzaminach i brać udział w wycieczkach szkoły, celem przekonania się, czyli i jak się wykonywa plan nauki. Uwagi jednak w tym względzie mogą być czynione tylko pisemnie na ręce kierownika za uchwałą Kuratoryi.

§. 17.

Stosunek Wydziału krajowego do szkoły.

Zwierzchnią władzą zakładu jest Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Do jego zakresu działania należy w szczególności: zatwierdzenie zarządzeń Kuratoryi, dotyczących się powołania kapelana i nauczyciela do nauk elementarnych, bezpośrednia dyspozycya nad funduszami szkoły w zakresie budżetu; stanowienie o potrzebach nadzwyczajnych, o ile takowe mogą być zaspokojone z funduszków krajowych, oddanych pod rozporządzenie Wydziału krajowego.

W sprawach większej wagi a mianowicie w sprawach zmiany niniejszego statutu, użycia subwencji państwowej i mianowania nauczycieli fachowych porozumiewa się Wydział krajowy z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

Wydział krajowy działa po wysłuchaniu zdania Kuratoryi; jedynie w sprawach dotyczących się zwyczajnego zarządu szkoły w zakresie budżetu wchodzi w bezpośredni stosunek z kierownikiem.

§. 18.

Postanowienia końcowe.

Osobne regulamina i instrukcje określają obowiązki kierownika i nauczycieli i normują porządek wewnętrzny szkoły.

Stosunek szkoły do gospodarstwa folwarcznego w Horodence określa umowa zawarta z właścicielem folwarku.

Lwów dnia 2. Marca 1883.

Alegat 5. do sprawozdania L. W. kr. 45.845/83.

STATUT

krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

1. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Cel szkoły.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy, założona staraniem Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim wspartego ofiarnością JWgo Hrabiego Karola Lanckorońskiego z Rozdołu tudzież oddziału Buczacko - Czortkowsko - Zaleszczyckiego c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, ma na celu przedewszystkiem kształcenie synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych.

§. 2.

Do celu tego dąży szkoła przedewszystkiem drogą nauki praktycznej, a mianowicie:

a) przez wyuczenie dokładnego sumiennego i racjonalnego wykonywania wszelkich prac gospodarskich tak w polu jak na obejściu gospodarstwa (w stodole, w stajniach i t. d.)

b) przez objaśnienie istoty sposobu wykonywania i celu prac gospodarskich w takiej mierze, ażeby uczeń każdą czynność gospodarską umiał uzasadnić i w przyszłym zawodzie podwładnym i czeladzi wytłumaczyć.

Naukę praktyczną popiera:

1. systematyczne udzielanie nauki z całości gospodarstwa wiejskiego (rolnictwa, hodowli zwierząt i zarządu) w stosownym zakresie.

2. udzielanie elementów nauk przyrodniczych.

3. dopełnianie wykształcenia ogólnego za pomocą nauki religii i nauk ogólnie kształcących.

§. 3.

Czas trwania nauki.

Cały kurs nauki trwa lat trzy.

§. 4.

Język wykładowy.

Językiem wykładowym jest język polski.

II. Plan nauki.

§. 5.

Zasadnicze normy planu nauki.

I. Ćwiczenia w wykonywaniu prac gospodarskich odbywają się przez 6 miesięcy wiosennych, letnich i wcześniejszych jesiennych codziennie, zaś przez resztę roku co drugi dzień w godzinach przeznaczonych na pracę gospodarską zwyczajem folwarku, o który szkoła jest opartą.

II. Objasnienie towarzyszy wszelkim pracom dopóty, dopóki uczniowie w wykonywaniu ich nie nabędą wprawy.

Udzielane objaśnienia winne nie tylko odnosić się do technicznej strony pracy, ale także zwracać uwagę ucznia na cel pracy i związek pomiędzy celem a sposobem wykonywania oraz wpływ modyfikujący jaki wywierają na wykonanie okoliczności zewnętrzne.

III. Nauka teoretyczna, której się udziela w miesiącach dniach i godzinach wolnych od zajęć praktycznych, obejmuje:

1. *Naukę religii* zmierzającą do dokładnego objaśnienia i wpojenia obowiązków człowieka wobec Boga, bliźniego i samego siebie.

2. *Naukę języków* t. j. polskiego i ruskiego, która ma nauczyć władać językami powyższymi ustnie i na piśmie, a oprócz tego dostarczyć uczniom sposobności do uzupełnienia wiadomości swych na polu geografii i historii ojczyznej.

3. *Naukę rachunków* zastosowaną do przyszłego zawodu uczniów.

4. *Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych*, wyjaśniające zjawiska świata otaczającego, a oprócz tego stanowiące wstęp do nauk zawodowych.

5. *Naukę gospodarstwa wiejskiego*, która ma na celu uzupełnienie objaśnień towarzyszących pracom ręcznym a obejmuje:

a) *naukę rolnictwa*,

b) *naukę hodowli zwierząt*, t. j. krótko a przystępnie wyłożoną naukę o glebie, o istocie, organach i warunkach życia roślinnego, względnie zwierzęcego, następnie wykład części szczegółowych tych nauk uwzględniając ostatecznie okoliczne stosunki gospodarskie, oraz stopień wykształcenia i przyszłego zakresu działania uczniów;

c) *naukę zarządu gospodarskiego*, ograniczającą się do uwag, wyjaśnień i omawiań dotyczących się dat liczebnych przez uczniów w dziennikach i raportach zbieranych i do ćwiczeń w wykazywaniu wzajemnej zależności tychże cyfr.

6. *Ogólne zasady higieny*.

7. *Wykład i objaśnienie najgłówniejszych ustaw i przepisów* stojących w związku z gospodarstwem wiejskim.

§. 6.

Szczegółowy plan nauki

Zakres i wzajemny stosunek przedmiotów nauki teoretycznej tudzież rozkład ich na kursa określa bliżej szczegółowy plan nauki.

Sposób nauczania robót ręcznych i użycia uczniów do pracy określa bliżej regulamin.

§. 7.

Środki naukowe.

Środkami naukowymi szkoły są:

- a) Jako główny środek naukowy własne gospodarstwo szkoły, urządzone na gruncie zadzierżawionym o mniej więcej 20 morgach powierzchni.
- b) Gospodarstwo folwarku w Jagielnicy, przy którym szkoła jest założona, na mocy umowy z właścicielem tegoż folwarku.
- c) Zbiory potrzebne do ułatwienia wykładów i do demonstracyi, a mianowicie zbiór nasion i roślin uprawnych, chwastów, nawozów, modeli, maszyn i narzędzi gospodarskich, dalej zbiór okazów do nauk przyrodniczych, zbiór rycin nauk uzmysławiających i bibliotekę rolniczą.
- d) W danym razie celujące gospodarstwa okoliczne większe i mniejsze, do których uczniowie odbywają wycieczki oraz zwiedzane przez uczniów wystawy i warsztaty.

III. Nauczyciele.

§. 8.

Skład grona nauczycieli.

Grono nauczycieli stanowią:

1. Nauczyciel fachowy a zarazem kierownik szkoły i zakładowego gospodarstwa wiejskiego.
2. Nauczyciel fachowy pomocnik do nauki niektórych działów gospodarstwa wiejskiego i do pomocy pierwszemu w dozorowaniu uczniów przy naukach i pracach gospodarskich.
3. Instruktor nauczający wykonywania robót gospodarskich, jakoteż do specjalnego dozoru uczniów pracujących.
4. Nauczyciel do nauk elementarnych ogólnie kształcących, który zastąpiony być może siłami nauczycielskimi miejscowymi.
5. Kapelan, którym być może miejscowy pleban lub wikaryusz.

§. 9.

Mianowanie nauczycieli.

Nauczycieli fachowych oraz instruktora mianuje Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim na przedstawienie Kuratoryi szkoły i to nauczycieli fachowych za porozumieniem z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

Resztę nauczycieli powołuje Kuratorya na przedstawienie kierownika; jednakże zatwierdzenie powołanych zastrzeżonem jest Wydziałowi krajowemu.

§. 10.

Stosunek służby i płaca nauczycieli.

Nauczyciele fachowi są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustawą służby krajowej z dnia 23. Marca 1866, o ile takowa do nich może być zastosowana.

Płace ich ustanawia osobny etat. Wysokość wynagrodzenia dla reszty nauczycieli oznacza Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskim na podstawie wniosku Wydziału krajowego.

IV. Uczniowie.

§. 11.

Sposób utrzymania i liczba uczniów.

Wszyscy uczniowie mieszkają i są utrzymywani w zakładzie. Liczba uczniów ograniczona jest do 30.

§. 12.

Warunki przyjęcia.

Kto chce wstąpić jako uczeń do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy, winien:

1) wykazać metryką lub w inny wiarogodny sposób, że ukończył 16ty rok życia;

2) udowodnić, że ukończył z dobrym postępem szkołę ludową lub w inny sposób nabył znajomości czytania, pisania i rachowania;

3) Przedłożyć świadectwo moralności wystawione przez właściwego duszpasterza;

4) Przedłożyć świadectwo zdrowia wystawione przez lekarza;

5) Otrzymawszy zapewnienie przyjęcia złożyć do rąk kierownika szkoły pisemne zobowiązanie rodziców, opiekunów lub protektorów, poręczające regularną wypłatę należności przypadających zakładowi od ucznia.

O przyjęciu ucznia do szkoły stanowi kierownik.

§. 13.

Opłaty.

Nauki udziela się uczniom bezpłatnie

Za wikt i utrzymanie w zakładzie t. j. za ubiór, pomieszkanie, pościel, opał, światło i pranie wpłacają uczniowie do kasy zakładu kwotę nieprzekraczającą 150 zł. w. a. rocznie w ratach półrocznych z góry.

Każdoczesną wysokość tej opłaty oznacza Wydział krajowy na wniosek Kuratorji.

§. 14.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdego roku szkolnego zdają uczniowie egzamin przed komisją egzaminacyjną złożoną z kierownika, egzaminującego nauczyciela i delegata Kuratorji. Uczeń, który przy tym egzaminie nie otrzymał postępu przynajmniej dostatecznego, nie może przejść na rok wyższy.

Po ukończeniu trzyletniego kursu nauki zdaje każdy uczeń egzamin główny przed komisją egzaminacyjną złożoną jak wyżej.

Świadectwa otrzymują uczniowie tylko z egzaminów głównych. W świadectwach tych oznacza się, obok postępów ucznia w naukach oraz w wykonywaniu i dozorowaniu prac gospodarskich, także zachowanie się i pilność ucznia, niemniej specjalne jego uzdolnienie.

Do oznaczenia postępów ucznia w naukach służą następujące stopnie: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny. Pilność oznacza się stopniami: chwalebna, dostateczna, niedostateczna. Zachowanie się oznacza się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie. Zachowanie się nieodpowiednie pociąga za sobą wydalenie z zakładu.

V. Zarząd i nadzór.

§. 15.

Kierownik.

Kierownik naukowy szkoły jest bezpośrednim przełożonym grona nauczycieli i uczniów.

Kierownik załatwia wszelkie sprawy wewnętrzne szkoły i odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie szkoły, porządek i karność.

W sprawach odnoszących się do zwyczajnego zarządu szkoły w obrębie zatwierdzonego preliminarza znosi się kierownik bezpośrednio z Wydziałem krajowym, we wszystkich innych sprawach z Kuratorją szkoły.

§. 16.

Kuratorya.

Nadzór nad szkołą sprawuje Kuratorya złożona z czterech członków, a mianowicie delegata c. k. Rządu, delegata Wydziału krajowego, delegata oddziału Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczyckiego c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego i właściciela obszaru dworskiego w Jagielnicy. Każdy członek Kuratoryi ma zastępcę uprawnionego do głosowania przy rozstrzyganiu spraw bieżących.

Zadaniem Kuratoryi jest w szczególności:

a) przedstawiać Wydziałowi krajowemu kandydatów na posady nauczycieli fachowych tudzież instruktora i powoływać resztę nauczycieli na przedstawienie kierownika za potwierdzeniem Wydziału krajowego (§. 9);

b) przedkładać Wydziałowi krajowemu corocznie wnioski w przedmiocie wysokości opłaty za wikt i utrzymanie uczniów (§. 13);

c) brać udział w czynności komisji egzaminacyjnej (§. 14);

d) układać corocznie na podstawie wniosków kierownika projekt preliiminarza zwykłych wydatków na szkołę i przedkładać go Wydziałowi krajowemu;

e) przedkładać Wydziałowi krajowemu w razie potrzeby wnioski i plany dotyczące się potrzeb budżetem szkoły nieprzewidzianych;

f) zatwierdzać wypracowane przez kierownika plany rozkładu godzin przeznaczonych na wykłady i zajęcia praktyczne;

g) przedstawiać Wydziałowi krajowemu własne zapatrywania i wnioski, dotyczące się organizacji szkoły i działania jej nauczycieli.

Członkom Kuratoryi wolno bywać każdego czasu na wykładach, być obecnym przy egzaminach i brać udział w wycieczkach szkoły celem przekonania się, czyli i jak się wykonywa plan nauki. Uwagi jednak w tym względzie mogą być czynione tylko pisemnie na ręce kierownika za uchwałą Kuratoryi.

§. 17.

Zwierzchnią władzą zakładu jest Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskim.

Stosunek Wydziału krajowego do szkoły.

Do jego zakresu działania należy w szczególności. zatwierdzanie zarządzeń Kuratoryi, dotyczących się powołania kapelana i nauczyciela do nauk elementarnych, bezpośrednia dyspozycya nad funduszami szkoły w zakresie budżetu, stanowienie o potrzebach nadzwyczajnych, o ile takowe mogą być zaspokojone z funduszków krajowych oddanych pod rozporządzenie Wydziału krajowego.

W sprawach większej wagi, a mianowicie w sprawach zmiany niniejszego statutu, użycia subwencji państwowej i mianowania nauczycieli fachowych, porozumiewa się Wydział krajowy z c. k. Ministerstwem rolnictwa.

Wydział krajowy działa po wysłuchaniu zdania Kuratoryi; jedynie w sprawach dotyczących się zwyczajnego zarządu szkoły, w zakresie budżetu wchodzi w bezpośredni stosunek z kierownikiem.

§. 18.

Postanowienia końcowe.

Osobne regulamina i instrukcye określają obowiązki kierownika i nauczycieli i normują porządek wewnętrzny szkoły, niemniej stosunek jej do gospodarstwa zakładowego.

Stosunek szkoły do gospodarstwa folwarcznego w Jagielnicy określa umowa zawarta z właścicielem folwarku.

Lwów dnia 2. Marca 1883.

Alegat 6. do sprawozdania LW. 45.845/83.

Niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Rubryka	Pozycja	Koszta założenia	Wal. austr.	
			zł.	zł.
I.	1	Zakupno 6 morgów gruntu po 50 zł. za sążeń kwadratowy		4.800
II.		Budynki:		
	2	Dom mieszkalny dla dyrektora, naucz. fach., pomoen. i sługi szkoln.	6.000	
	3	Budynek szkolny na pomieszczenie 30 uczniów	8.000	
	4	Budynek na kuchnię, pralnię, spiżarnię, piwnicę, jadalnię i mieszkanie traktyernika	4.000	
	5	Wychodki	200	
	6	Stajnia na parę koni, wozownia i drewnitnia	400	
	7	Studnia	500	19.100
III.	8	Urządzenie ogrodu i pola doświadczalnego		500
IV.		Wewnętrzne urządzenie.		
	9	Urządzenie sypialni: 30 łózek po 6 zł., 30 szafek po 7.50 ct. 30 krzesła po 1.50 zł.	435	
	10	Urządzenie dwóch sal szkolnych	250	
	11	Urządzenie kancelaryi i sali na zbiory	500	
	12	Urządzenie łózek, pościel i bielizna	1.050	
	13	Urządzenie traktyerni i jadalni	500	2.735
V.	14	Środki naukowe		2 500
VI.		Ogólne urządzenie.		
	15	Jedna para koni	350	
	16	Wózek do wyjazdu	150	
	17	Wóz roboczy	60	
	18	Jedna para uprzęży	50	
	19	Różne sprzęty i narzędzia	100	710
VII.		Różne nieprzewidziane		655
		Suma kosztów	—	31.000

P o k r y c i e

Rubryka	Pozycja	na koszta założenia	Wal. austr.	
			zł.	ct.
I.	—	Fundusz złożony w kasie oszczędności przez p. Jakóba br. Romaszkana na rzecz szkoły wraz z procentem w kwocie	2.040	—
II.	—	Relutum za grunt ofiarowany przez tegoż p. br. Romaszkana w kwocie	5.000	—
		Suma pokrycia	7.040	—
		Pozostaje do pokrycia	23.960	—

Alegat 7. do sprawozdania LW. 45.845/83.

Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Rubryka	Pozycja	Koszta założenia	Wal. austr.		U w a g a
			zł.	ct.	
I.	1	Zakupno gruntu (odpada z powodu, iż hr. Lanckoroński oddaje szkole 24 morgów gruntu w dzierżawę)	—	—	
II.		Budynki.			
	2	Budynek szkolny	8.785	72	
	3	Mieszkanie Dyrektora	3.422	54	
	4	„ nauczyciela fach. pom. i bibliot.	3.422	54	
	5	„ traktynika	1.051	—	
	6	Szpichlerz	935	10	
	7	Stodoła	1.103	30	
	8	Stajnia dla koni, wołów, wozownia i pracownia stelmacha	1.683	50	
	9	Krowiarnia i jałownik	923	30	
	10	Chlew i kurnik	723	10	
	11	Drewutnia	673	20	
		Do przeniesienia	22.723	30	

Rubryka	Pozycya	Koszta założenia	Wal. austr.		Wal. austr.		U w a g a
			zł.	ct.	zł.	ct.	
		Z przeniesienia	22.723	30			
III.	12	Mieszkanie odźwiernego	300	—	—	—	
	13	Częstokół	1.113	20	24.136	50	
	14	Urządzenie ogrodu i pola doświadczalnego	—	—	500	—	
IV.		Wewnętrzne urządzenie:					
	15	Urządzenie sypialń (30 łóżek po 6 zł., 30 szatek po 7.50 ct., 30 krzeseł po 1 zł. 50 ct.)	435	—			
	16	Urządzenie sal szkolnych	250	—			
	17	" kancelaryi i muzeum	500	—			
	18	" łóżek, pościel i bielizna	1.050	—			
	19	" traktyerni i jadalni	500	—	2.735	—	
V.	20	Środki naukowe	—	—	2.500	—	
VI.		Inwentarz gospodarczy:					
	21	4 konie po 150 zł.	600	—			
	22	4 woły po 125 zł.	500	—			
	23	6 krów po 300 zł.	1.800	—			
	24	Trzoda chlewna	300	—			
	25	Drób i pasieka	100	—			
	26	Inwentarz martwy (4 wozy po 70 zł., 2 pługi po 50 zł., 4 brony po 10 zł., młocarnia ręczna 150 zł., młynek 120 zł., drobne narzędzia i uprząż 500 zł., sikawka 110 zł.)	1.300	—	4.600	—	
		Suma kosztów	—	—	34.471	50	

P o k r y c i e

Pozycya	na koszta założenia	Wal. austr.	
		zł.	ct.
1	Fundusz ofiarowany przez p. Karola hr. Lanckorońskiego na postawienie budynku szkolnego	24.136	50
2	Fundusz ofiarowany przez oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego	2.000	—
	Suma pokrycia	26.136	50
	Pozostaje do pokrycia	8.335	—

Alegat 9. do sprawozdania LW. 45.845/83.

Niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Rubryka	Pozycya	W y d a t k i	Wal. austr.		Wal. austr.		U w a g a
			zł.	ct.	zł.	ct.	
I.		Płace nauczycieli:					
	1	Nauczyciel fach. zarazem dyrektor pŁ. 1.200 zł. dodatek aktyw. 140 zł.	1.340	—			
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy pŁ. 720 zł. do- datek aktyw. 60 zł.	780	—			
	3	Instruktor	480	—			
	4	Nauczyciel dla nauk elementarnych	250	—			
	5	Kapelan i katechet	150	—			
	6	Nauczyciel weterynaryi	200	—	3.200	—	
II.		Koszta administracyi.					
	7	Zarząd: a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 zł. b) sŁuga szkolny 240 „	340	—			
	8	Opał	400	—			
	9	Oświetlenie	100	—			
	10	Utrzymanie budynków }	200	—			
	11	Ubezpieczenie „					
	12	Płaca kominiarza }	100	—			
	13	Sprzęty i ruchomości					
	14	Lekarz, apteka i różne inne	100	—	1.240	—	
III.		Utrzymanie uczniów.					
	15.	Stołowanie } dla 20 uczn. po 150 zł.			3.000	—	
	16	Odzież, pościel i pranie					
IV.		Potrzeby naukowe.					
	17	Przybory do pisania i nauki	120	—			
	18	Przykupno środków naukowych	200	—	320	—	
		Suma wydatków	—	—	7.760	—	
		D o c h o d y.					
I.		Oddział Buczacko-Czortkowsko-Zaleszczycki c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarczego dwa stypendya po 150 zł.			300	—	
II.		Rada powiatowa Borszczowska „ „ „ 150 „			300	—	
III.		Książę Roman Czartoryski trzy „ „ 150 „			450	—	
IV.		Wny Piotr Plattner jedno stypendyum w kwocie			150	—	
V.		Czysty dochód z gruntów szkolnych (24 morgów)			240	—	
		Suma dochodów			2.440	—	
		W porównaniu z wydatkami w kwocie			7.760	—	
		Okazuje się niedobór w kwocie			6.320	—	

E T A T

osób i płac grom nauczycielskich krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence i Jagielnicy.

I.

Grono nauczycielskie tak krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence, jakoteż niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy składa się:

1. z dwóch nauczycieli fachowych (stałych), z których jeden jest zarazem kierownikiem szkoły;
2. z nauczycieli niestałych, t. j. instruktora, nauczyciela do nauk elementarnych i kapelana.

II.

Nauczyciele fachowi (stali) krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy są urzędnikami krajowymi ze wszystkimi prawami i obowiązkami określonymi w ustawie służby krajowej i uchwałą Wysokiego Sejmu o etacie i płacach urzędników i sług Wydziału krajowego z dnia 3. Stycznia 1874.

III.

1. Pierwsi nauczyciele fachowi (stali) a zarazem kierownicy zakładów otrzymują wolne pomieszkane i pobierają roczną stałą płacę po	1.200 zł. w. a.
dodatek aktywalny „	140 „ „ „
dodatek pięcioletni „	200 „ „ „
2. Nauczyciele fachowi pomocnicy (stali) otrzymują wolne pomieszkane i pobierają:	
roczną stałą płacę po	720 „ „ „
dodatek aktywalny „	60 „ „ „
dodatek pięcioletni „	100 „ „ „

IV.

1) Dodatek pięcioletni nadaje Wydział krajowy każdemu z tych nauczycieli podług powyżej oznaczonej stopy, skoro tenże pełnił na jednej i tej samej posadzce służbę przez pięć lat nieprzerwanie. — Służba pełniona przy innych urzędach i szkołach lub szkołach niekrajowych, chociażby przyjętą została do emerytury, nie będzie policzoną przy wymiarze dodatku pięcioletniego.

Dodatek pięcioletni nie może być udzielony jednemu i temu samemu nauczycielowi na tej samej posadzce częściej jak trzy razy t. j. za 15 lat nieprzerwanej służby. Dodatek ten stanowi część płacy i będzie doliczony do stałej płacy przy wymiarze emerytury.

Zaliczki na płacę udzielone na podstawie §. 37. ustawy służby krajowej udzielane będą także na dodatki pięcioletnie.

- 2) Dodatek aktywalny nie może być policzonym do emerytury.
- 3) Co do dyet należy się stosować do §. 3. uchwały sejmowej z dnia 15. Października 1881.

V.

1) Nauczycieli niestali krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy nie są urzędnikami krajowymi i nie mają prawa do emerytury, a o wysokości ich wynagrodzenia stanowi każdorazowy budżet funduszu krajowego.

2) Stanowisko nauczycieli niestałych, ich prawa i obowiązki określają bliżej statuta org. kraj. niższych szkół rolniczych w Horodence i w Jagielnicy, tudzież regulamina i instrukcje na podstawie statutu tego wydać się mające.

We Lwowie dnia 16. Września 1883 r.

